

Отже, можна зробити висновок, що німецьке цивільне законодавство в частині речового права є самобутнім та самодостатнім, воно вплинуло свого часу не лише на цивільне законодавство України, а і на законодавство багатьох інших країн світу. Так в Україні відбувся процес рецепції норм німецького законодавства і про це свідчать норми чинного Цивільного кодексу України. Потреби цивільного обороту та досвід застосування інституту речового права у інших розвинених країнах світу обумовили законодавче закріплення у Цивільному кодексі України права особи здійснювати певний комплекс юридичних можливостей стосовно свого чи чужого майна, які полягають у безпосередньому пануванні над річчю і використанні у тому чи іншому відношенні її корисних властивостей.

Сучасна доктрина речових прав в Україні в багатьох аспектах і досі зберігає наступництвості відносно дореволюційного цивільного права та втілює в собі передовий досвід та напрацювання інших країн світу, передусім Німеччини, застосовуючи їх з урахуванням особливості вітчизняного цивільного права та українських правових традицій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батыр К. История государства и права зарубежных стран: учеб. – 4-е изд. перераб. и доп. М.: ТК Велбі, 2003. 496с. URL:https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/batur/22.php
2. Гейнц Р. М. Речові права за законодавством Німеччини. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 42. С.45-58.

Кривенко Юлія Василівна,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ КРЕДИТНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Інститут виконання договірних зобов'язань є досить вагомою категорією у цивільному праві, оскільки тісно пов'язаний з юридичними та фактичними діями учасників цивільних правовідносин.

Правове регулювання відносин за кредитним зобов'язанням, не закінчується укладанням договору. Слід зазначити, що не менш важ-

ливим етапом договірних відносин є безпосередньо виконання кредитного договору. Слід відзначити, що до проблем, що вимагають обов'язкового рішення, належать і питання виконання зобов'язань сторін за кредитним зобов'язанням, включаючи питання про визначення моменту виконання зобов'язання та про відмову сторін від виконання зобов'язання і не менш важливим слід визначити неможливість виконання зобов'язання внаслідок непереборної сили (форс мажору). [1]

На сьогодні стабільність майнового обороту перебуває під загрозою через несприятливий вплив воєнного стану [2], що виражається в цивілістичній проєкції за допомогою концепту непереборної сили.

Основним обов'язком банку чи іншої кредитної організації за кредитним договором є надання позичальнику коштів у сумі та у порядку, передбаченому кредитним договором. Крім того, основним обов'язком позичальника є повернення суми кредиту та відсотків за її використання у сумі та у порядку, передбаченому кредитним договором.

Слід звернути увагу, що при вивченні основних прав і обов'язків як кредитора, і позичальника можна дійти невтішного висновку, що з позичальника обов'язків значно більше.

Часом виконання кредитного зобов'язання щодо повернення коштів кредиту з боку позичальника вважається час, коли відповідні кошти надходять на рахунок кредитора. У разі настання обставин непереборної сили термін виконання сторонами зобов'язання за договором відсувається пропорційно до часу, протягом якого діють такі обставини та їх наслідки.

Кредитні кошти вважаються наданими кредитором позичальнику в момент їх перерахування на розрахунковий рахунок позичальника чи момент видачі їх готівкою через касу. Аналогічно відбувається нарахування відсотків використаних коштів – з часу, коли кошти реально надходять з цього приводу позичальника, а не з моменту укладення договору. Кредитні кошти надаються позичальнику або разовим платежем, або відкриттям кредитної лінії. Разовий платіж може здійснюватися безготівковим перерахуванням коштів на розрахунковий рахунок позичальника, відкритий у цьому банку, або видачею готівкою у касі банку.

Обставини непереборної сили, що характеризуються надзвичайно потужними і величезними руйнівними наслідками, що спричиняють

чи здатні спричинити людські жертви, матеріальні втрати, збитки навколишньому середовищу, одночасно є деструктивними обставинами. Деструктивні обставини, які поміж іншого унеможливають виконання конкретного приватноправового договору, є одночасно й обставинами непереборної сили.

Як непереборну силу необхідно кваліфікувати військові дії, теракти, вплив транспортного засобу третьої особи, а також насильницькі дії третіх осіб відкритого характеру (розбій, піратство та ін.) тощо.

Необхідно правильно кваліфікувати ті умови, які звільняють особу від відповідальності за невиконання договірних зобов'язань через дію непереборної сили. У цьому сенсі особливо вагомим є наявність причинно-наслідкового зв'язку між обставинами непереборної сили й неможливістю чи затримкою виконання зобов'язань. Вважаємо, що вона дозволяє безпосередньо розв'язувати питання відповідальності боржника під час воєнного стану й надалі.

Не можна вважати, що всі боржники, які не виконали зобов'язання під час дії воєнного стану, автоматично звільняються від відповідальності у зв'язку з цим фактом. Як ми вже зазначали раніше, випадки всі бувають різними, і судом вплив воєнного стану на невиконання зобов'язань у кожній ситуації оцінюватиметься по-різному. І ключовим практичним моментом тут і є причинно-наслідковий зв'язок, між порушенням зобов'язанням та його наслідками.

Як приклад наведемо ситуацію, коли підприємець не сплачує борг через призупинення бізнесу в період воєнного стану. Відповідно в особи відсутній грошовий оборот, доходи не надходять, що призводить до нездатності виконати договірне зобов'язання – заплатити борг. В такому випадку можливість визнання форс-мажору судом як підстави звільнення від відповідальності може бути виправдана, оскільки є причинно-наслідковий зв'язок між обставиною непереборної сили та неможливістю виконання зобов'язання.

Отже, слід зазначити що аналіз норм цивільного законодавства та матеріалів судової практики показує, що інститут непереборної сили повною мірою стосується наслідків воєнного стану і може впливати на виконання договірних зобов'язань, але не припиняти їх. При цьому ми також приходимо до висновку, що самі по собі наслідки воєнного стану як підстава непереборної сили визначатимуться судом самостійно за конкретного вирішення справи з урахуванням усіх наявних факторів у діях особи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ від 24.02.2022 № 64/2022// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250

Мартинюк Едуард Іванович,

*к.ф.н., доцент, доцент кафедри культурології і філософії культури
Національного університету «Одеська політехніка»*

Никитченко Олена Едуардівна,

*к.ф.н., доцент кафедри культурології і філософії культури
Національного університету «Одеська політехніка»*

ЗДІЙСНЕННЯ СВОБОДИ СОВІСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

В доповіді на цю тему, на наш погляд, бажано розглянути лише декілька найважливіших питань, а саме:

1. Всебічність самої проблеми:
 - а) її глобальний вимір: становлення світової та конкретно релігійної частини до подій, пов'язаних з війною ;
 - б) ставлення релігійних спільнот України до необхідності відстоювати свободу країни;
 - в) ставлення релігійних об'єднань РФ до терористичної діяльності владних органів Росії.
2. Зміни умов відтворення свободи совісті в наш час:
 - а) наслідки гібридної війни (2014-2022 рр.) [1];
 - б) постковідна ситуація [2];
 - в) відсутність можливостей свободи релігії на окупованих територіях (переслідування вірян, та значної частини релігійних громад, і т. ін.)
 - г) загрози та нанесення шкоди правовим стосункам взагалі, та усій констеляції прав людини зокрема (вбивства мірян, руйнування храмів, молитовних будівель, тощо);
3. Зміни у релігійній свідомості:
 - а) сакралізація війни. З боку Росії вже йдеться про «сатанізацію» українців, синонімічно з «іблізацією»;
 - б) можна виокремити заклики до джихаду (так Кадиров вже закликає мусульман світу «поставити Європу на коліна»);